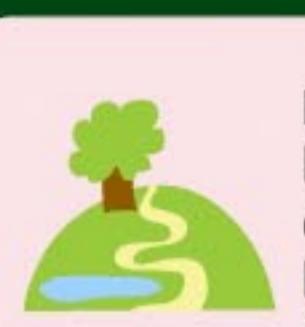

BUK LESNÍ

Naše **původní lesy** (ty, které nebyly vysázené člověkem) byly převážně **bukové**. Někde se dodnes částečně zachovaly a tvoří takzvané bučiny. Buky rostoucí v lese mají kmeny vysoké a korunu štíhlou. Roste-li buk osamoceně, pak má **širokou korunu**, která poskytuje příjemný stín. V konopišťském parku najdeme i odlišné formy buku, které byly vyšlechtěny pro okrasu. Liší se především barvou listů a tvarem koruny.

Pupeny jsou úzce kuželovité, špičaté. Listy buku **raší až později** na jaře. Nejsou členěné, mají výraznou žilnatinu, chlupatý řapík a hladký okraj. Na jaře jsou jasné zelené, později tmavou a na podzim se barví do červenohněda. Často na stromech drží celou zimu a opadávají až na jaře. **Borka je stříbritě šedá** a mnohdy i u starých stromů zůstává hladká. Buk kvete nejdříve v padesáti letech, vytváří velmi nenápadné samčí a samičí květy. Plody - **nažky**, nazývané **bukvice** - jsou ukryté v číšce s měkkými ostny.

Bukové **dřevo** je **tvrdé** a těžké. Přirůstá však pomalu. Využívá se k výrobě nářadí, kvalitního nábytku či kuchyňských potřeb a také se z něj dělají podlahové parkety nebo dřevěné hračky. Má velkou **výhřevnost**, proto se využívá jako palivové dříví a vyrábí se z něj i **dřevěné uhlí** v milířích. Bukvice jsou chutné (obvykle se praží, neboť syrové mohou být lehce projímavé), jist se dají i pupeny a mladé listy.

Z jara před olistěním je v lese mezi buky dost světla, což umožňuje vykvést bylinám v podrostu, třeba sasankám a podléškám. Na listech tvoří bejlolomka buková zvláštní útvary - **hálky**, které vypadají jako malé špičaté čepičky. **Bukvice** jsou **výživné**, proto je vyhledávají sojky, myšice, veverky či divoká prasata. Datli a strakapoudi obývají dutiny v kmenech buků, ale hnizdí tu i další ptáci. Odumřelé bukové dřevo hostí různé druhy hub, ze známějších třeba chorče nebo šupinatky. Spadané bukové listy - **hrabanka** je životním prostředím drobných živočichů, kterým poskytuje ochranu i potravu.

Buk se běžně dožívá několika **stovek let**. Zůstává tedy v lese stát mnohem déle než ostatní stromy. Svými **kořeny** přitom **zpevňuje** a chrání značné množství půdy a zadržuje vodu. Celý strom působí jako výkonná **klimatizace**, neboť svému okolí poskytuje stín. Listy odpařují vodu, zvlhčují a ochlazují vzduch. Opadané listy se na rozdíl od jehličí dobře rozkládají, živiny z nich se tak brzy dostávají zpět do půdy.

- 1 myšice lesní
- 2 prase divoké
- 3 bažant obecný
- 4 brhlík lesní
- 5 krahujec obecný
- 6 pěnka obecná
- 7 sojka obecná
- 8 strakapoud velký
- 9 bejlolomka buková

- 10 můra gama
- 11 ruménice pospolná
- 12 bažanka vytrvalá
- 13 jaterník podléška
- 14 netýkavka nedůtklivá
- 15 semenáček buku
- 16 šťavel kyselý
- 17 houba šupinatka sp.

Než dojdeš k dalšímu zastavení, budeš po pravé straně mítět dva okrasné buky. Popiš, cím jsou zvláštní a opiš si jejich jméno. Vyhledej ještě jednu okrasnou formu buku, bud' zde v parku, nebo použij encyklopédii.

Porovnej list buku s listem habru, v čem se liší? Kolik nažek (bukvic) ukryvá každá číška? Divíš se, že může mít buk květy? Dobre si je prohlédni. Kterému druhu našeho stromu se nejvíce podobají?

Vzpomeň si, nebo doma vyhledej věci vyrobené z bukového dřeva. Proč nebyly udělány třeba ze smrků? Najdi na obrázku milíř. K čemu slouží? Pravěcí lidé na našem území přežívali zimu též díky zásobám nasbíraných plodů. Jaké další trvanlivé plody mohli v lesích nasbírat?

Představ si, že by najednou buky z našich lesů zmizely. Které další organismy by tím byly postiženy a jak? Jaký význam mají pro bejlolomku hálky? Najdi a pojmenuj aspoň dva druhy živočichů žijících v hrabance pod buky.

Co znamená úsloví: Kluk jako buk. Napadá tě ještě nějaké další? Vzrostlý buk může v létě denně odpařit asi 400 litrů vody. Kolik kbelíků vody toto množství představuje? (1 kbelík = 10 litrů) Dovedeš si představit, jak dlouho by trvalo a kolik energie by se spotřebovalo, kdyby se takové množství odpařovalo zahříváním na vašem kuchyňském sporáku? V jehličnatém lese najdeme po celý rok pod stromy silnou vrstvu uschlého jehličí, zatímco v listnatém leží staré listy na zemi ve větším množství jen do zimy. Cím to je?

Co jsme se dozvěděli nového?
žilnatina - systém žilek v listu, které vedou vodu a živiny
číška - dřevnatá mistička chránící vyvíjející se plod
hálka - útvar, který vytváří rostlinu v místě, kde do ní určité druhy hmyzu nakladou vajíčka